

References

1. Annienkova I.P. (2003), Formuvannia emotsiinoi kultury maibutnixh uchyteliv u protsesi vyvchennia pedahohichnykh dystsyplin: avtoref. dys... kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 "Teoria i metodyka profesiinoi osvity", [Formation of emotional culture of future teachers in the process of studying pedagogical disciplines] Odesa, Pivdenoukrajnskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni K.D. Ushynskoho, p. 21.
2. Bekh I. D. (2003), Vykhovannia osobystosti: u 2 kn., [Personality education], K.: Lybid.,-Kn. 2: Osobystisno oriientovanyi pidkhd: nauko-vo-praktychni zasady, p. 344.
3. Volkova N.P. (2003), Pedahohika: Navch. posib. [Pedagogy], K.: Akademvydav, p.576.
4. Skrypchenko O.V., Dolynska L.V., Ohorodniichuk Z.V. (2001), Vikova ta pedahohichna psykhohohiia: Navch.posib. [Age and pedagogical psychology], K.: Prosvita, p.362.
5. Stas T.V. (2014), Model formuvannia emotsiinoi kultury maibutnixh uchyteliv zasobamy obrazotvorchoho mystetstva u protsesi profesiino-pedahohichnoi pidhotovky [Model of formation of emotional culture of future teachers by means of fine art in the process of vocational and pedagogical preparation], Nauka i osvita # 6, p.201 – 204

В статті проаналізована проблема емоціональної культури педагога. Виділені структурні компоненти емоціональної культури педагога: мотиваційний, когнітивний, діяльно-поведенчеський, саморегулюючий, емоціонально-чутливий. Раскрыты показатели эмоциональной культуры педагогов. Виділені функції емоціональної культури учителя. Обобщены психолого-педагогические условия эффективного формирования эмоциональной культуры студентов в учебном процессе. Подчеркнуто, что необходимым внутренним условием формирования эмоциональной культуры студентов является актуализация потребности в ее самовоспитании, которая приведет к изменениям в личностной сфере будущих учителей, росту способности к проявлению эмпатии, к адекватной самооценке и саморегуляции поведения.

Ключевые слова: эмоции, эмоциональная культура педагога, компоненты эмоциональной культуры, эмпатия, саморегуляция

The article investigates the emotional culture as a professionally significant integral quality of the teacher's personality. The essence of teacher emotional culture has been revealed; its structure has been substantiated and the content of its components has been highlighted as motivational, cognitive, action and behavioral, self-regulating, emotional and sensory. The functions of emotional culture of a teacher in pedagogical activity have also been covered. The principles on which the educational and cognitive activity of students for mastering the principles of emotional culture should be developed have been determined. The indicators of emotional culture of the teacher have been revealed, namely: emotional stability, emotional sensitivity and emotional expressiveness. The process of formation emotional culture is considered by scientists as a scientifically substantiated system of organization and stimulation of the active activity of future teachers, based on such pedagogical conditions that ensure the development of all components of emotional culture and quality in general. The psychological and pedagogical conditions that ensure the effectiveness of the process of forming an emotional culture are: the orientation of pedagogical preparation for the formation of the need for the development of emotional culture; mastering by students the system of knowledge about the features of the emotional sphere of personality, skills and skills of emotional regulation of educational and cognitive activity; the inclusion of students in a humanist-oriented and personally significant activity through the application of personally oriented learning technologies, specially designed situations that contribute to the expression, consolidation and development of emotional culture; realization of the individual-creative approach in the process of formation student emotional culture on the basis of diagnostics of its component development; simulation of situations of joint activity of participants in the pedagogical process as active subjects of professional and personally oriented interaction taking into account the dynamics of development the emotional culture at the stages of occurrence, formation, maturity and transformation; creation of a favorable emotional climate in the educational process of higher education institution.

Key words: emotions, emotional culture of the teacher, components of emotional culture, empathy, self-regulation

УДК 373.2.015.311

DOI 10.31339/2413-3329-2018-2(8)-249-252

Іванова Вікторія Вікторівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВІДУ СОЦІАЛЬНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття присвячена вивченню сучасного стану проблеми педагогічного супроводу соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку. Визначена актуальність проблеми дослідження, уточнена і конкретизована сутність понять «педагогічний супровід», «соціально-особистісний розвиток», «педагогічний супровід соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку». Проаналізовано сучасні наукові підходи до вивчення проблеми соціального розвитку та соціалізації дітей дошкільного віку. Виявлено, що ключовою ідеєю педагогічного супроводу соціально-особистісного розвитку дитини є організація співпраці дорослого з дитиною, яка спрямована на прояв активності дошкільника, розвиток гуманних почуттів і ставлення до людей, його саморозвиток з метою подальшого самовизначення і самореалізації.

Ключові слова: супровід, підтримка, педагогічний супровід, соціально-особистісний розвиток, педагогічний супровід соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку.

Постановка проблеми. Система дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку зазнає значних змін, пов'язаних з інноваційними процесами, що відбуваються в суспільстві, модернізацією та стандартизацією всієї системи освіти. Введення і реалізація державного освітнього стандарту дошкільної освіти пред'являє педагогічному співтовариству вимоги до пошуку ефективних засобів соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку, що є важливим компонентом формування особистості. На сучасному етапі розвитку освіти велика увага

приділяється періоду дошкільного дитинства, підвищенню соціального статусу дошкільної освіти. В системі взаємовідносин «дитина-дорослий» важливо, щоб дитина відчувала шанобливе ставлення до себе, підтримку, свою значимість, а також задоволення її індивідуальних потреб. У зв'язку з цим істотну роль необхідно приділяти повноцінному розвитку кожної дитини дошкільного віку, враховуючи їх вікові та індивідуальні особливості й схильності, формуючи загальну культуру особистості, в тому числі, розвиток їх соціальних і моральних якостей, самостійності та відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні гостро визначена необхідність розвитку соціально активної та відповідальної особистості дитини дошкільного віку, здатної до перетворення навколишнього світу і самостійної культурно-орієнтованої діяльності та співпраці з оточуючими людьми; прилученої до соціокультурних норм, традицій сім'ї, суспільства і держави (закон «Про освіту», державний стандарт дошкільної освіти). Незважаючи на ряд досліджень, присвячених соціальному розвитку дитини дошкільного віку (Т. В. Антонова, Л. С. Виготський, Л. В. Коломійченко, А. В. Петровський, Л. В. Трубайчук, Д. І. Фельдштейн та ін.), а також особистісному розвитку дітей (М. І. Лісіна, Р. С. Немов, Т. А. Рєпіна, Е. Фромм, Д. Б. Ельконін та ін.), питання теоретичного обґрунтування структури і змісту соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку, відповідно до сучасного соціального замовлення, залишаються фактично недослідженими.

Мета статті: проаналізувати сучасний стан проблеми педагогічного супроводу соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку в педагогічній теорії та практиці з метою визначення теоретико-методологічних можливостей її вирішення. Логіка нашого дослідження вимагає розгляду таких понять, як «педагогічний супровід», «соціально-особистісний розвиток», «педагогічний супровід соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку», їх розмежування і осмислення.

Результати дослідження. Згідно з визначенням В. П. Слободчикова, Ф. М. Фруміна, супровід є допомогою дитині в процесі її особистісного зростання, установкою на емпатійне розуміння дошкільника, на відкрите спілкування. А. В. Мудрик вважає, що супровід – це особлива сфера діяльності педагога, спрямована на ознайомлення дитини з соціально-культурними та моральними цінностями, необхідними для самореалізації та саморозвитку. М. Р. Битянова трактує поняття «супровід» як систему професійної діяльності спільноти педагогів, орієнтовану на створення таких соціально-психологічних умов, які б сприяли успішному навчанню і психологічному розвитку в ситуаціях взаємодії [5]. Відповідно до точки зору автора, «педагогічний супровід» розглядається як рух разом з дитиною, що дозволяє допомогти їй пізнати соціальну дійсність і навколишній світ.

На думку В. О. Сластьоніна, педагогічний супровід – це процес спостереження, роз'яснення, особистої участі, заохочення самостійності дитини дошкільного віку в проблемній ситуації при мінімальній, в порівнянні з підтримкою, участі педагога [6, с. 129].

Таким чином, поняття «педагогічний супровід» можна розглядати з різних позицій. По-перше, як діяльність педагогів, яка полягає у створенні умов для самостійного вибору дитини засобів навчання, її самореалізації та саморозвитку, пізнання соціальної дійсності, що є необхідним в процесі соціально-особистісного розвитку (А. В. Мудрик). По-друге, як співробітництво і взаємодію учасників освітнього процесу, але при мінімальній участі педагога у виборі дитини (І. Ф. Ісаєв, В. О. Сластьонін).

Специфіка педагогічного супроводу дітей дошкільного віку визначає необхідність аналізу трактування цього поняття. Слідом за М. Р. Битяновим і А. В. Мудриком, під педагогічним супроводом дітей дошкільного віку ми будемо розуміти вид педагогічної діяльності, що передбачає індивідуальну допомогу, підтримку дитини для її особистісного розвитку та самореалізації, розвитку самостійності та впевненості в різних соціальних ситуаціях. Педагогічний супровід забезпечує прояв рефлексивних здібностей дошкільника, усвідомлення й аналіз власної діяльності, що сприяє його розвитку, збагачення практичного досвіду, прояву самостійності в пошуку необхідних засобів вирішення завдань, що визначають успішність соціально-особистісного розвитку [5].

Поряд з поняттям «супровід» такі автори, як О. С. Газман, М. М. Михайлова, С. М. Юсфін в своїх дослідженнях виділяють тактику педагогічної діяльності, наприклад, турбота, допомога, підтримка. Окремо зупинимося на вивченні тактик педагогічного супроводу, використовуваних педагогом в контексті соціально-особистісного розвитку дитини [2].

Тактика «сприяння» включає в себе розвиток у дитини здатності вибирати способи вирішення соціальних ситуацій, способи здійснення вибору, подолання страху перед невідомим (дитина сама намагається подолати труднощі, оцінює свої можливості, тим самим розширюючи їх діапазон). Супроводжуючи дошкільника, педагог, дорослі цікавляться його думкою, враховують інтереси і бажання, створюють умови для можливого вибору дитиною, його особистісного розвитку, усвідомлення себе суб'єктом діяльності. Реалізація тактики «сприяння» сприяє розвитку критичних, аналітичних здібностей дошкільника, розвитку усвідомлення того, що проблема завжди має рішення.

Тактика «взаємодії» передбачає спільну діяльність дорослого з дитиною, дорослий один з одним для досягнення спільної мети – достатнього рівня соціально-особистісного розвитку вихованця ЗДО. Дитина в процесі взаємодії вчиться вибудовувати довірливі відносини, нести відповідальність за свої слова, дії, проєктувати спільну діяльність. Таким чином, дитина вчиться відповідально ставитися до своїх вчинків і вчинків інших людей.

Тактика «підтримки» обумовлена розвитком особистості, унікальності і індивідуальності дитини, прийняттям її точки зору і проявом самостійності, самовираження. Підтримка дошкільника організовується з урахуванням індивідуального розвитку дитини, її можливостей, особливостей сприйняття світу [2].

Розглядаючи специфіку педагогічного супроводу соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку, уточнимо, що сутність такої педагогічної діяльності полягає в реалізації можливості дитини повноцінно розвиватися, орієнтуватися на оволодіння і розвиток особистісних якостей та на її самореалізацію в соціумі. Варто відзначити, що в процесі педагогічного супроводу соціально-особистісного розвитку у дитини необхідно формувати позитивне ставлення до себе, до інших людей, ціннісні орієнтації та соціальні навички.

Для уточнення поняття «педагогічний супровід соціально-особистісного розвитку дитини дошкільного віку» необхідно провести аналіз ключового поняття нашого дослідження – «соціально-особистісний розвиток дітей дошкільного віку». Детальний аналіз поняття «соціально-особистісний розвиток» дозволяє виділити загальні моменти, відзначити деякі його відмінності. Так, Т. М. Бабунова, С. В. Батуєва, Е. К. Орликова, Л. В. Трубайчук та ін. розглядають соціально-особистісний розвиток як «процес», як сукупність послідовних і взаємопов'язаних дій педагога і дитини для досягнення певних цілей, який дозволяє перетворювати якості дітей і розвивати особистість.

Дослідники, Т. І. Бабаєва, М. А. Іваненко, вважають, що соціально-особистісний розвиток – це «характеристика», «здатність» дитини, що дозволяють їй орієнтуватися в соціумі, враховуючи необхідні норми, реагувати на дії інших людей, сприймати себе як повноправного члена суспільства [4].

Значний внесок у вивчення проблеми соціального розвитку та соціалізації дітей дошкільного віку внесла Л. В. Коломійченко. На думку автора, «соціалізація» – це процес ознайомлення людини з різними аспектами соціальної культури, її інтеріоризації, трансляції та творчості.

А. В. Мудрик в своїх працях відзначає, щоб стати повноправним членом суспільства, суб'єктом соціалізації, людина засвоює соціальні і культурні норми і цінності. На кожному віковому етапі, протягом усього життя, людина вирішує певні завдання, що забезпечують успішність її розвитку. Автор умовно виділяє три групи завдань, які людина вирішує на певному віковому етапі соціалізації: природно-культурні, соціально-культурні та соціально-психологічні [5].

Розглянемо їх в аспекті соціально-особистісного розвитку дитини дошкільного віку. Природно-культурні завдання спрямовані на досягнення певного рівня фізичного і гендерного розвитку. І в цьому сенсі слід вважати, що дитина засвоює елементи етикету, усвідомлює своє фізичне «Я», що впливає на становлення адекватної самооцінки, формування самосвідомості, впевненості в собі, а також позитивне ставлення до життя.

Соціально-культурні завдання включають в себе моральні, ціннісні, пізнавальні аспекти входження в соціум, що визначаються найближчим оточенням дитини. Дошкільник долучається до певного рівня суспільної культури, розширює свої знання, вміння та навички, підвищує рівень сформованих цінностей.

Соціально-психологічні завдання визначають становлення самосвідомості особистості, її самовизначення в житті, самореалізацію і самоствердження. Таким чином, комплексне вирішення представлених задач дозволяє дитині не тільки адаптуватися в суспільстві, орієнтуватися в найближчому оточенні, але також самовизначитися в якості повноправного члена суспільства, виконання певної соціальної ролі і моделювання власної поведінки, тим самим перетворити реальну дійсність, підвищити свою загальну культуру. Дошкільник вчиться діяти, згідно з соціальним статусом, на основі духовно-моральних і соціокультурних цінностей, соціальної ситуації, що склалася, враховуючи психологічну комфортність. Успішне вирішення даної групи завдань буде залежати від узгодженості дій суб'єктів освітнього процесу, які супроводжують процес соціально-особистісного розвитку дитини дошкільного віку – педагогів.

На цій підставі слід зробити висновок про те, що організація різних видів діяльності, створення умов для міжособистісного спілкування в період дошкільного дитинства сприятиме соціалізації дитини, збагачення її життєвого досвіду. Крім того, даний період в житті дошкільника дозволяє закласти основи соціально-особистісного розвитку, формувати особистісні якості.

Соціально-особистісний розвиток дитини включає в себе усвідомлення та засвоєння необхідних цінностей суспільства, які дозволяють їй орієнтуватися, діяти і пристосовуватися до мінливої обстановки, формувати ставлення до природи, людей, дошкільного закладу, своєї сім'ї [1].

Таким чином, соціально-особистісний розвиток дітей дошкільного віку ми розглядаємо як цілеспрямований процес входження дитини в світ соціальних відносин, що дозволяє отримати їй особистий досвід в способах пізнання, спілкування і діяльності, заснований на соціокультурних нормах, традиціях і сприяє задоволенню потреби дошкільника в позитивних емоційних контактах зі світом, собою, іншими людьми, формування себе як суб'єкта соціальних відносин і становлення «самості».

Значна роль в соціально-особистісному розвитку відводиться вихованню культури спілкування, поведінки і діяльності у дітей дошкільного віку, які визначають соціальну потребу особистості здатної до самостійної культурно-орієнтованої діяльності; співпраці та взаємодії з оточуючими людьми; успішної адаптації до соціально-культурних умов сучасного життя, що змінюються [5].

Отже, мета соціально-особистісного розвитку – це адаптація до навколишнього середовища за умови участі в різних видах діяльності, набутті знань, практичних умінь і навичок, що забезпечує розвиток власних рис характеру, виявляючи індивідуальні особливості психіки і поведінки. М.О. Іваненко [4] робить акцент на взаємодії дитини з навколишнім світом, її соціальної адаптації, розвитку соціальної компетентності, що розуміється нами як здатність дитини адекватно оцінювати соціальну ситуацію.

Вивчення питання соціально-особистісного розвитку дітей доводить, що основна мета дорослого полягає в тому, щоб допомогти дітям увійти в сучасний світ, складний у всіх відносинах, постійно мінливий, що характеризується великою кількістю негативних явищ.

У процесі педагогічного супроводу соціально-особистісного розвитку дитини педагоги формують уявлення про різноманітність людських відносин, закріплюють правила і норми життя в суспільстві, забезпечують моделями поведінки, що допомагають їй відповідним чином реагувати на те, що відбувається. Величезну роль у вирішенні цих завдань відіграє ознайомлення дітей дошкільного віку з об'єктами соціальної сфери, соціумом найближчого оточення. Здійснюючи педагогічний супровід, важливо навчити дитину вільно орієнтуватися там, де вона живе, виховувати любов до своєї малої батьківщини, дбайливе і відповідальне ставлення до неї.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, аналіз науково-методичної, філософської літератури, дисертаційних робіт дозволяє зробити висновок про те, що проблеми соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку в даний час приділяється достатньо уваги. Дослідники відводять провідну роль дорослому, який створює оптимальні умови для розвитку дошкільника, формуванню у нього основних якостей особистості. Процес соціально-особистісного розвитку визнається важливою складовою загального розвитку дітей дошкільного віку, значимість якого полягає в оволодінні способами поведінки дошкільниками в тому чи іншому товаристві, згідно з нормами і правилами, залученні до культурних цінностей, реалізації суб'єктивної «самості» кожної дитини. Ефективність даного процесу буде залежати від участі значимого дорослого, який відповідає за успішність вирішення завдань виховання і навчання дітей, створення умов для максимальної адаптації до складних соціальних ситуацій. Тому необхідна допомога дитині в її соціально-особистісному розвитку, педагогічний супровід процесу, що вивчається.

Отже, ключовою ідеєю педагогічного супроводу соціально-особистісного розвитку дитини ми вважаємо організацію співпраці дорослого з дитиною, яка спрямована на прояв активності дошкільника, розвиток гуманних почуттів і ставлення до людей, його саморозвиток з метою подальшого самовизначення і самореалізації. Дорослі розширюють соціальний кругозір дітей, уявлення про культурні традиції країни, міста, дошкільного закладу, сім'ї, про людей і особливості їх відносин. Завдяки організованому освітньому процесу у дитини дошкільного віку формуються моральні орієнтири, що включають розвиток інтересу до подій історії своєї країни, до життя різних народів.

Таким чином, відповідно до сучасних теоретичних концепцій, під «педагогічним супроводом соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку» ми розуміємо вид педагогічної діяльності, що передбачає індивідуальну допомогу, підтримку дитини, спрямовану на її особистісне становлення і самореалізацію, розвиток самостійності і впевненості в різних соціальних ситуаціях. Педагогічний супровід дітей дошкільного віку передбачає вміння педагога бути поруч, супроводжуючи в індивідуальному просуванні дитини в навчання, вихованні, отже, і розвитку. Даний процес реалізується в різних видах діяльності (комунікативній, ігровій, образотворчій, руховій та ін.).

Проведений нами детальний аналіз нормативних законодавчих актів, науково-методичної, філософської літератури, наукових досліджень в області соціально-особистісного розвитку дітей дає можливість зробити висновок про те, що педагогічний супровід соціально-особистісного розвитку дітей відіграє значиму роль в їх загальному розвитку і потребує вирішення відповідно до сучасних вимог і особливостей системи дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти : нова редакція / НАПН України. – Київ, 2012. – 25 с.
2. Газман, О.С. Воспитание и педагогическая поддержка детей / О.С. Газман // Народное образование. – 1998. – № 6. – С. 108 – 111.
3. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та ін. ; наук. ред. А. М. Богуш ; за заг. ред. Н. В. Гавриш. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 368 с.
4. Іваненко, М.В. Педагогическое сопровождение социально-личностного развития / М.В. Иваненко // Дошкольное воспитание. – 2004. – № 4. – С. 97-99.

5. Мудрик, А.В. Общение в процессе воспитания: учебное пособие / А.В. Мудрик. – М.: Педагогическое общество России, 2001. – 320 с.
6. Педагогическая поддержка ребёнка в образовании: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Под ред. В.А. Слостёнина, И.А. Колесниковой. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 288 с.

References

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity : nova redaktsiia, 2012. [The basic component of preschool education: a new version] Kyiv. NAPN Ukrainy.
2. Hazman, O.S., 1998. Vospytanye u pedahohycheskaia podderzhka detei [Education and pedagogical support for children] Narodnoe obrazovanye. № 6. p. 108 – 111.
3. Bohush A.M., Variantsia L.O., Havrysh N.V. ta in., 2006. Dity i sotsium: Osoblyvosti sotsializatsii ditei doshkilnoho viku ta molodshoho shkilnoho viku. [Children and society: Features of socialization of preschool children and younger school age] monohrafiia. Luhansk : Alma-mater.
4. Ivanenko, M.V. 2004. Pedagogical support of social and personal development [Pedagogical support of social and personal development] Preschool education. № 4. - p. 97-99.
5. Mudryk, A.V. 2001. Obshchenye v protsesse vospytania: uchebnoe posobyie [Communication in the process of education] Moscow: Pedagogical Society of Russia.
6. Slastēnyn V.A., Kolesnykova Y.A. 2006. Pedahohycheskaia podderzhka rebēnka v obrazovanyu: uchebnoe posobyie dlia studentov vysshikh uchebnykh zavedenyi [Pedagogical support of the child in education: textbook for university students] Moscow: Publishing Center «Academy».

Статья посвящена изучению современного состояния проблемы педагогического сопровождения социально-личностного развития детей дошкольного возраста. Определена актуальность проблемы исследования, уточнена и конкретизирована сущность понятий «педагогическое сопровождение», «социально-личностное развитие», «педагогическое сопровождение социально-личностного развития детей дошкольного возраста». Проанализированы современные научные подходы к изучению проблемы социального развития и социализации детей дошкольного возраста. В статье выявлено, что ключевой идеей педагогического сопровождения социально-личностного развития ребенка является организация сотрудничества взрослого с ребенком, которая направлена на проявление активности дошкольника, развитие гуманных чувств и отношения к людям, его саморазвитие с целью дальнейшего самоопределения и самореализации.

Ключевые слова: *сопровождение, поддержка, педагогическое сопровождение, социально-личностное развитие, педагогическое сопровождение социально-личностного развития детей дошкольного возраста.*

At the present stage of development of education, much attention is paid to the period of pre-school childhood in increasing the social status of pre-school education. In the system of relationship "child-adult" it is important to child to have a respectful attitude towards himself, support, his or her significance and satisfaction of its individual needs. According to this, a significant role must be given to a full-fledged development of every child of preschool age, taking into account their age and individual characteristics and inclinations, forming a common culture of personality, including the development of their social and moral qualities, independent and responsibility. The article has been devoted to the study of the problem of pedagogical support to social and personal development of children of preschool age. It has been determined the research problem, specified the sense of the conceptions of "pedagogical support", "social and personal development", "pedagogical support of social and personal development of children of preschool age". The author of the article has been analyzed scientific approaches to the problem of social development and socialization of children of preschool age. The article has revealed that the key idea of pedagogical support for social and personal development of child is an organization of adult-to-child cooperation aimed at displaying the activity of a preschooler, the development of human feelings and attitude towards people, his self-development in order to further self-determination and self-realization. The detailed analysis of normative legal acts, scientific-methodical, philosophical literature, scientific research in the field of social and personal development of children has made it possible to conclude that pedagogical support for the social and personal development of children plays a significant role in their overall development and needs to be addressed in accordance with modern requirements and characteristics in the systems of preschool education.

Key words: *support, favour, pedagogical support, social and personal development, pedagogical support of social and personal development of children of preschool age*

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>